

Bosna i Hercegovina
Federacija Bosne i Hercegovine
Hercegovačko – Neretvanska županija
OPĆINA PROZOR – RAMA

Služba za razvoj, poduzetništvo, obrt i financije

Prozor-Rama, Kralja Tomislava bb, tel.: 036 771 912 ; fax : 036 771 342, e-mail: razvoj@prozor-rama.org

INFORMACIJA O STANJU I RAZVOJNIM MOGUĆNOSTIMA TURIZMA
NA PODRUČJU OPĆINE PROZOR-RAMA

Lipanj, 2017. godine

1. Uvod

Turizam je skup odnosa i pojava koje proizlaze iz putovanja i boravka posjetitelja nekog mjesta, ako se tim boravkom ne zasniva stalno prebivalište i ako s takvim boravkom nije povezana nikakva njihova gospodarska djelatnost (Hunziker i Krapf, 1942). Obuhvaća rekreaciju, putovanje i odmor. Turistička kretanja se dijele na vrste i specifične oblike turizma. Dok su vrste turizma definirane određenim kriterijem npr. prema trajanju boravka turista (boravišni, vikend i izletnički turizam), specifični oblici turizma obilježeni su specifičnim turističkim motivom koji posjetitelje privlači u točno određene destinacije, npr. lov - lovni turizam. Specifični oblici turizma orijentirani su na manje (definirane) segmente turističke potražnje, a nastali su kao suprotnost masovnom turizmu. (Wikipedia)

Općina Prozor-Rama posjeduje raznolik i očuvan prirodni i kulturni turistički potencijal što je veliko bogatstvo koje se mora očuvati i zaštititi kako bi u dugoročnom vremenskom razdoblju pridonosio razvoju turizma.

Turizam općenito je značajan izvozni proizvod i pruža velike mogućnosti zapošljavanja stanovništva različitog profila zanimanja i dobnih skupina.

Naime, turistički trendovi u svijetu sve više pokazuju promjenu ponašanja turista koji nastoje doživjeti što je moguće više različitih iskustava tijekom putovanja. U posljednjem desetljeću pokazuju se sve izraženiji znakovi zanimanja za tzv. kulturni, seoski, eko, sportski, lovni, avanturistički, znanstveni, vjerski, lječilišni, sakralni, tematski (obrazovanje) i etno turizam, kongresni, tranzitni i druge selektivne oblike turizma.

Općina Prozor-Rama ima potencijala i može ponuditi tržištu programe bazirane na ruralnom turizmu, uvažavajući postojeće prednosti ekološke održive poljoprivrede i očuvanog okoliša.

Turistička ponuda općine Prozor-Rama još uvijek nije definirana, iako ima velike mogućnosti za razvoj ekoturizma, kulturnog turizma, ribolovnog i lovnog turizma, sportsko rekreativnog i vjerskog turizma.

Povezivanjem djelatnosti turizma, poljoprivrede, tradicijskih obrta odnosno poticanja alternativnih proizvodnji i zanimanja na obiteljskim gospodarstvima treba stvoriti specifičnu ponudu kroz koju mogu oživjeti ruralna područja i smanjiti nezaposlenost ruralnog prostora.

Sve upućuje na to da općina Prozor-Rama mora imati novi suvremeni i vrlo ambiciozni odnos prema ovoj oblasti.

U proračunu općine Prozor-Rama predviđeno je 50.000,00 KM za turizam u ovoj godini.

2. Strateški dokumenti i nositelji turizma i turističke atraktivnosti u općini Prozor-Rama

Prostorni plan općine Prozor – Rama 2010.-2020.: Prostornim planom općine Prozor-Rama za vremensko razdoblje 2010-2020.god. utvrđeno je da ugostiteljsko turistički sadržaji svakako moraju biti sukladni sa prostornim razmještajem prirodnih, kulturnih i ostalih vrijednosti na kojima će se bazirati razvitak pojedinih vidova turizma, kao i sukladni sa ostalim ograničenjima od značaja za obavljanje tih djelatnosti (zaštita od devastacije, klimatski uvjeti, karakteristike reljefa, važeća zakonska regulativa i td.).

Prostorni Plan Općine pruža strateški i prostorni okvir za razvoj turizma na području Općine, a njegove postavke dalje se razvijaju kroz izradu prostornih planova uređenja. Shodno tome djelatnosti i prateće sadržaje vezane uz turizam posebno treba planirati na sljedećim prostorima:

- Draševo na planini Raduši (kako je prikazano u grafičkom prilogu Prostornog plana),
- Planina Makljen uz korekcije Prostornog plana posebnog područja Makljen iz 1982. godine (prikazano u grafičkom prilogu Prostornog plana),
- Lokacija Jaklića staje gdje je moguće planirati rekonstrukciju postojećih objekata u etno selo,
- Lokacija samostana na Šćitu,
- Ramsko jezero kao cjelina

Strategija razvoja općine Prozor – Rama 2011.-2020.: Implementacijom Strategije razvoja općine Prozor-Rama za razdoblje 2011-2020.god., konkretno u okviru sektorskog plana ekonomskog razvoja, definiranim Programom 3. Program razvoja i unapređenja turizma, te provedbenih mjera dobar su temelj za stvaranje preduvjeta za razvoj turističkog proizvoda i čitavog niza aktivnosti koje turistički radnici i stanovništvo ovog kraja mogu ponuditi potencijalnim gostima.

Mjera 3.1. Priprema prostorno – planske dokumentacije za izgradnju turističke infrastrukture:

Odluka O.V. o donošenju Prostornog plana općine Prozor-Rama za razdoblje 2010-2020.god

Odluka o izmjenama i dopunama Regulacijskog plana centar Prozor 2015-2020.god.

Izrada Regulacijskog plana turističke zone Šćit

Mjera 3.2. Poboljšanje i proširenje turističkih sadržaja i smještajnih kapaciteta

Održano je nekoliko radionica na temu: Poljoprivredna proizvodnja i turizam u općini Prozor-Rama „Mogućnosti daljnjeg razvoja“ s predstavnicima malog i srednjeg poduzetništva, obrtnicima, udrugama, članovima Vijeća za konkurentnost i dr.

Mjera 3.3. Međuopćinsko uvezivanje za moguće turističke aktivnosti:

Općina Prozor-Rama i grad Vrlika zajednički su implementirali prekogranični projekt Pod nazivom „Od jezera do jezera-zeleni turizam“ odobren od EU-IPA fondova.

Realiziran zajednički projekt općina/gradova: Prozor-Rama, Tomislavgrad, Livno, Sinj, Solin, Split „Staza Gospi Sinjskoj“ od EU-IPA.

Mjera 3.4. Promidžba turističkih potencijala:

Predstavljanje putem promidžbenog materijala zajednički sa Turističkom zajednicom Hercegovačko-neretvanske županije,

Priprema turističkih filmova na temu Ramskog jezera, Samostana Šćit, Općine Prozor – Rama,

Priprema turističkog vodiča Prozora – Rame.

Provedba mjera i projekata iz navedenih strateških dokumenata posebno je omogućena postojanjem i radom dviju institucija u općini Prozor – Rama:

- Agencija za lokalni razvoj d.o.o. Prozor – Rama,
- Vijeće za konkurentnost općine Prozor – Rama.

Agencija za lokalni razvoj općine d.o.o. Prozor – Rama, sukladno utvrđenoj misiji, svojim djelovanjem treba identificirati uporišta za realizaciju Strategije razvoja Općine, otkloniti sadašnja razvojna ograničenja, te stvoriti koncept novog razvojnog saveza koji će mobilizirati sve sudionike i uspješno povezati gospodarski, javni i civilni sektor. Projekti u oblasti razvitka turizma su tako sastavni dio planiranih aktivnosti ovog gospodarskog društva.

U rujnu 2016. održan je 11. Sajam poljoprivrede, prehrane i turizma koji je svojim izložbenim dijelom i aktualnim pratećim stručnim programom postao iznimno važan marketinški instrument u prezentaciji turističke ponude općine Prozor-Rame.

Cilj je bio okupiti sve relevantne gospodarstvenike iz oblasti poljoprivrede, prehrane i turizma kako bi se pored promocije njihovi proizvoda stvorio ambijent za uspostavu bolje međusobne suradnje, otvaranje mogućnosti unapređenja proizvodnje i prezentiranje trenutačnih mogućnosti gospodarskih perspektiva uz nezaobilaznu suradnju sa znanstvenicima i znanstvenim institucijama. Na sajmu je sudjelovalo stotinjak izlagača.

U sklopu manifestacije organizirana je i radionica na temu turizma - Apsorpcioni kapaciteti za privlačenje međunarodnih fondova za financiranje projekata koje je održalo udruženje LiNK iz Mostara

Također je organizirana gastro ponuda Rame. Na Sajmu su, između ostalog, dodijeljene plakete za kvalitetu gastro ponude, plakete za kvalitetu predstavljanja turističke ponude Rame i zahvalnice za sudjelovanje, uspješnu suradnju i pomoć u realizaciji sajma.

Lokalni ekološki akcijski plan je također strateški dokument kojim se na neki način uređuje i oblast turizma.

Akcijski plan zaštite okoliša predložene aktivnosti odnosno projekte za prioritetne probleme po pojedinim sektorima. Razdoblje u kojem se preporučuju izraditi i provesti predloženi projekti jest razdoblje od 2017. – 2027. godine.

Aktivnosti koje su predviđene LEAP-om uključene su kroz sektorsku oblast: Bioraznolikost i zaštita prirodne baštine te oblast: Zaštita kulturno – povijesne baštine.

Planirane aktivnosti su slijedeće:

- Uređenje i zaštita vodopada Duge kao turističke atrakcije, uvrštavanje vodopada na turističku kartu HNŽ/K. Nositelj realizacije: Općina Prozor – Rama i Agencija za lokalni razvoj Prozor – Rama;
- Izrada popisa biljnih i životinjskih vrsta na području općine Prozor – Rama. Nositelj realizacije: Općina Prozor – Rama i Agencija za lokalni razvoj Prozor – Rama;
- Uređenje lokacija i objekata proglašених nacionalnim spomenicima BiH. Izrada vodiča o nacionalnim spomenicima BiH na području općine. Nositelj realizacije: Općina Prozor – Rama i Agencija za lokalni razvoj Prozor – Rama;
- Uređenje arheoloških lokaliteta i nekropola stećaka. Izrada vodiča o arheološkim lokalitetima i nekropolama stećaka na području općine. Nositelj realizacije: Općina Prozor – Rama i Agencija za lokalni razvoj Prozor – Rama;

3. Kulturne znamenitosti

Nacionalni spomenici:

Džamija u Lizopercima sa mektebom i haremom-graditeljska cjelina

Arheološko područje i ostatci Stare tvrđave u Prozoru

Franjevački samostan i Crkva Uznesenja Blažene Djevice Marije u Šćitu- kulturni krajolik i područje

Spomenik na Maklenu- graditeljska cjelina.

Na privremenoj listi nacionalnih spomenika Komisije za očuvanje nacionalnih spomenika, za koje su također propisne mjere zaštite, nalaze se:

Sahat kula- Prozor

Čaršijska džamija -Prozor

Zavod za zaštitu kulturno-povijesne baštine Hercegovačko-neretvanske županije registrirao je cijeli niz dobara na prostoru općine Prozor-Rama, dobra su pobrojana i kategorizirana po povjesnim periodima (Prapovijest, Antika, Srednji Vijek), a grafički su prikazana na karti broj 6. Prostornog plana Općine.

4. Prirodne ljepote

-Ramsko jezero

-Jablaničko jezero

-Vodopad na Dugama

-Raduška lednjačka jezera

-Planine (Raduša, Ljubuša, Vran, Makljen)

-Kanjon Volujak

-Flora i Fauna

5. Turistička odredišta

- Etnografski muzej Franjevačkog samostana Rama-Šćit

- Kuća Mira s umjetničkom galerijom na Šćitu,

- Divin dom Zahum,

- Kula Studenac u Prozoru,

- Džamija Liziperci,

- Ramsko jezero,

- Rijeka Rama,

- Jablaničko jezero,

- Planinska izletišta Makljen, Draševo, Idovac, Dobro polje, Volujak, Klek, Ljubuša, Vran,...

6. Nematerijalna kulturna baština

Kao pojam obuhvaća: prakse, predstave, izrazi, znanje, vještine, kao i instrumente, predmete, rukotvorine i kulturne prostore koji su povezani s tim, koje zajednice, skupine i, u nekim slučajevima pojedinci, prihvataju kao dio svoje kulturne baštine. Nematerijalnu kulturnu baštinu, koja se prenosi iz generacije u generaciju, zajednice i skupine stalno iznova stvaraju kao reakciju na svoje okruženje, svoje uzajamno djelovanje s prirodom i svoju povijest. Ona im pruža osjećaj identiteta i kontinuiteta te tako promiče poštovanje za kulturnu raznolikost i ljudsku kreativnost.

Općina Prozor – Rama ima izvrsne vrijednosti koje se mogu smatrati i zaštititi kao nematerijalna kulturna baština. Odnosi se to na cijeli niz običaja, pjesama, napjeva, narodnih nošnji, ukrašavanja osoba tetoviranjem križa i brojnih drugih nematerijalnih vrijednosti.

7. Stanje i mogućnosti razvoja

Obzirom na tradiciju i organiziranje građana u brojna udruženja, sadašnji rad u turizmu se ipak svodi na entuzijaste koji ulažu velike napore da bi se iskoristila prirodna ljepota ovih krajeva i resursi sa kojima raspolaže ova općina više su nego dobar temelj za razvoj turističkog proizvoda, te čitav niz aktivnosti koje turistički radnici te stanovništvo ovoga kraja može ponuditi potencijalnim gostima. Mogućnosti imamo za čitavim nizom aktivnosti na pojedinim mjestima za odmor po pojedinim dionicama, na kojim se mogu nuditi domaći proizvodi počevši od proizvoda poljoprivrede i voćarstva, do stočarskih proizvoda i prerađevina iz kućne radinosti danas popularno nazvano "etno turizam". Ovakve aktivnosti podrazumijevaju izradu propagandnog materijala, edukaciju stanovništva i turističkih radnika, uređenje transverzale te izradu prepoznatljivih turističkih suvenira karakterističnih za ovo područje. Izrada turističkog proizvoda Općine traži zajednički rad javnog i nevladinog sektora, a dobro je došao i svjež kapital ovdašnjih ili inozemnih ulagača koji bi svoj biznis mogli temeljiti na razvoju turizma Općine kroz:

Stacionirani turizam

Prozor-Rama u sadašnjem trenutku ima određenih mogućnosti za stacionarni turizam (boravak od najmanje tri dana i više), s obzirom da ima određen broj smještajnih kapaciteta (Motel Rama, Motel Eurobiser, Makljen Dolić (Kod babe Janje), Ramska kuća na Makljenu, Kuća mira na Šćitu, Konoba „GAJ“, te Etno selo Remić Menjik, kao i kapaciteti u obiteljskim gospodarstvima).

Izletnički turizam

Prozor-Rama ima velikih mogućnosti za razvoj izletničkoga turizma, koji se razvija u posljednjih dvije do tri godine posebno u vidu jednodnevnih posjeta Etnografskom muzeju i umjetničkoj galeriji u sklopu Franjevačkog samostana na Šćitu i Ramskom jezeru. To se ponajprije odnosi na organizirane jednodnevne izlete turista i školske djece s područja Bosne i Hercegovine i Republike Hrvatske. Stoga treba napraviti izletničke programe i ponude, te razviti suradnju s turističkim agencijama, biroima i turoperatorima kako bi se ova vrsta turizma bolje organizirala i za eventualne jednodnevne izlete za hodočasnike koji posjećuju Međugorje, ali i druge vidove organiziranih posjeta ovom kraju.

Tranzitni turizam

Tranzitni turizam teško je pratiti i definirati, ali činjenica da kroz Općinu prolazi magistralna cesta M16.2 kojom u ljetnim mjesecima prolazi značajan broj turista na put prema Jadranskom moru i činjenica da imamo Ramsko i Jablaničko jezero, kao i druge prirodne i kulturne sadržaje otvara mogućnost za razvoj ove vrste turizma. Promocijom i izgradnjom neophodnih sadržaja, prije svega izgradnja autokampova na obalama jezera i na Makljenu uz magistralnu cestu M16.2, svakako bi samo po sebi dovelo i do značajnijeg razvoja športskoribolovnog i lovnog turizma.

Sportsko rekreacijski turizam

Mogućnosti za razvoj športsko-rekreacijskoga turizma na području Općine su dosta velike imajući u vidu ribolovni turizam na jezerima i lovni turizam unutar lovišta Općine, kao i ostale vidove športskorekreacijskog turizma na planinama i rijekama na području Općine. Postoje mogućnosti razvoja određenih oblika zimskog turizma.

Trenutno na području općine udruženja koja se aktivnije bave razvojem športsko-rekreacijskoga turizma: Veslački Klub „Rama“, Lovačko Društvo „Vepar“, SRTD „Ramske vode“, HPD „Rama“. Njihov rad treba dovesti do sportskih manifestacija koje bi postale tradicionalne, time više prihvatljive turistima.

Posebno je vrijedan projekt koji je provela Agencija za lokalni razvoj pod nazivom: Cycling through Rama, kojim su slike ljepota Rame otišle u svijet kroz biciklističke ture.

Ruralni i agroturizam

U suvremenoj eri zasićenja i bijega od odredišta masovnijeg turizma i prenapučenih mjesta, ruralni turizam sve više dolazi do izražaja, imajući u vidu naprijed navedene prednosti i resurse. U ovom području je posebna ponuda „Etno selo Remić Menjik“, na putu R418.b.

Razvojem ruralnog i agroturizma stvara se tržište za razvoj visokokvalitetne tradicijske poljoprivredno-prehrambene proizvodnje, što otvara prostor za dodatno zapošljavanje u poljoprivredi direktno, te u drugim sektorima indirektno.

Agroturizam čuva prirodna i tradicijska bogatstva na kojima stvara jedinstvenu, autentičnu ponudu te mogućnost dugoročnog razvoja, osobito ruralnih krajeva.

Lovni i ribolovni turizam

Iako se neuređenost i neučinkovitost države značajno osjeti na području očuvanja prirodnih vrijednosti, još uvijek na području općine obitavaju brojne vrste divljači, a ribolovne vode su bogate ribljim fondom, što je odlična prilika za daljnji razvoj lovnog i ribolovnog turizma. Gospodarenje ribolovnim i lovnim područjem provodi SRTD „Ramske vode“ i Lovačko Društvo „Vepar“. Važni je napomenuti da Lovačko društvo „Vepar“ raspolaže sa deset lovačkih domova – kuća smještenih na najljepšim dijelovima Općine koje mogu pružati usluge smještaja potencijalno važnoj lovačkoj klijenteli.

Od 1. – 4. rujna 2016. godine na Ramskom jezeru po prvi put se organiziralo natjecanje Kup Jadransko-podunavskih zemalja u lovu na šarana i amura.

Bilo je veliko zadovoljstvo što je općini Prozor-Rama i Ramskom jezeru pripalo domaćinstvo Kupa Jadransko-podunavskih zemalja u lovu na šarana i amura. Organiziranjem ovog događaja promovirane su i ljepote i potencijali kojima raspolaže ova općina. Na prvenstvu se našlo 8 ekipa koje su pristigle iz Republike Hrvatske, Srbije, Slovenije i Bosne i Hercegovine. U prekrasnom okruženju Ramskog jezera natjecanje se odvijalo u prijateljskom druženju, natjecanju i razmjeni ribarskih priča i iskustava, a sve pod budnim oko međunarodnih sudaca. Tijekom natjecanja ulovljeno je 150,23 kg ribe koja je vraćena ponovno u Ramsko jezero.

Pobjednik kupa za 2016. godinu je bila ekipa „Caras“ iz Bilja s 42,82 kg, iz Republike Hrvatske. Drugo mjesto pripalo je ekipi CT „Busovača“ s ulovljenih 32,58 kg, dok je treće mjesto zauzela ribolovna ekipa CT „Mikron“ Kikinda iz Srbije s ukupnim ulovom 29,2 kg. Ekipama koja su zauzela prva tri mjesta uručene su medalje i pehari.

Kulturni turizam

Prozor –Rama sa svojom kulturno povijesnom baštinom ima značajne potencijale i za razvoj kulturnog turizma. Da bi došlo do bilo kakvog pomaka neophodno je izvršiti promidžbu kulturno povijesnih znamenitosti ovog kraja i kulturu življenja ljudi na ovom području. Stoga se uz određenu promidžbu i animaciju, može računati na povećanje turističkih mogućnosti na ovom području. Muzej Franjevačkog samostana Rama-Šćit, postavljen u starom samostanu, jedinstvena je građevina u BiH, jedina takve vrste iz vremena turske okupacije u Bosni i Hercegovini, sagrađena 1857. godine.

U etnografskom muzeju na Šćitu predstavljen je život stanovnika ramskoga kraja. Na dvije etaže postavljeni su izlošci starih zanata, gospodarstva, prijevoznih sredstava, stambene kulture. Treća etaža predstavlja tekstilnu radinost - proces proizvodnje i sve vrste proizvoda u uporabi. Tu je i fratarska samostanska ćelija - soba fra Jeronima Vladića. Četvrta etaža predstavlja floru sa stotinjak najčešćih biljaka s nazivima i osnovnim karakteristikama i faunu - porodice životinja u punoj životnoj formi. U dvorištu Franjevačkog samostana na Šćitu nalaze se vrijedne umjetničke

skulpture: *Ramski križ* i *Spomen obilježje ramskim žrtvata*, te *Ramska majka* od akademskog kipara Mile Blaževića; *Posljednja večera*, *Diva Grabovčeva* i *Gospina vrata* od akademskog kipara Kuzme Kovačića, *Gospa*, akademskog kipara Stipe Sikirice... Na Kedžari se također nalazi skulptura Divi Grabovčevoy. Netko je s pravom prozvao samostansko dvorište na Šćitu "Galerijom na otvorenom". U samostanu i Kući mira nalazi se vrijedna kolekcija slika i mozaika koji čine pravu galeriju.

Nove mogućnosti turizma

Potrebno je naglasiti postojanje arheoloških nalazišta koja u općini Prozor – Rama nisu detaljnije istraživana u novije vrijeme, a po mišljenjima mnogih jesu iznimno vrijedna i obećavajuća, što predstavlja potencijal za turističku aktivnost.

Jedno od takvih je arheološko istraživanje na lokalitetu Gradac u Uzdolu, u općini Prozor-Rama, koje je u tijeku.

Na arheološkom lokalitetu Gradac u Uzdolu, općina Prozor-Rama, evidentiranom kao dobro kulturno-povijesne baštine u Hercegovačko-neretvanskoj županiji, vidljivi su ostaci arhitekture s prostorijama bačvasto presvođenih stropova i ožbukanim zidovima. Arhitektura, te slučajni nalazi ulomaka prapovijesne i antičke keramike, manjih keramičkih posuda i iliro-grčkog i rimskog novca upućuju prema mr.sc. Tomislavu Anđeliću na kasnoantički refugij, nastao na starijem, možda prapovijesnom sloju, oko kojega se kontinuitet življenja nastavio u srednji vijek.

Planirana zaštitna arheološka istraživanja imaju za cilj definiranje obilježja arheološkog lokaliteta Gradac u sklopu prikupljanja podataka o ranoj povijesti područja Uzdol i u širem smislu Rame, a radi uspostave osnove za valorizaciju cijele općine Prozor-Rama s kulturno-povijesnog, odnosno turističkog aspekta.

Stručnu ekipu, financijska sredstva i mjesto privremene pohrane nalaza osigurala je općina Prozor-Rama, kao organizator istraživanja.

Istraživanja su obavljena u vremenskom razdoblju 8.5. – 31.5. 2017. godine. Rukovoditelj projekta je mr.sc. Snježana Vasilj sa stručnim timom, a stručni nadzor je Zavod za zaštitu kulturno-povijesne baštine HNŽ.

Slično se može zaključiti i za postojanje određenih geoloških specifičnosti koje uz pomoć entuzijaste – profesora iz Srednje škole u Prozoru polako iznose javnosti i izazivaju sve veće zanimanje.

Novi ciklus istraživanja arheoloških ostataka planira se na jesen 2017.

Dosadašnji nalazi arheoloških istraživanja kvalitetno su prezentirani – brojni pisani mediji, internetski portali, televizijske kuće, iz BiH, Hrvatske i neke druge objavile su te rezultate. Jedan prilog objavljen je i na Deutche welle.

8. Projekti, te moguće aktivnosti i mjere na poboljšanju stanja u oblasti turizma

Interreg IPA Cross-border Cooperation Programme Croatia-Bosnia and Herzegovina-Montenegro 2014-2020

Aplicirali smo, zajedno sa Agencijom za lokalni razvoj, projekt prekogranične suradnje Interreg IPA 2014 -2020 sa Republikom Hrvatskom tj. sa gradom Vrlikom. Ovo bi ujedno bio i nastavak uspješno realiziranog projekta prekogranične suradnje „Od jezera do jezera“. Naziv projekta je **Veslački centri – Zajednički zaveslaji**, (Rowing centers – Joint waves).

Vodeći partner na ovom projektu je općina Prozor-Rama. Ostali partneri su Agencija za lokalni razvoj Prozor-Rama, te partneri iz Hrvatske grad Vrlika i Vrla d.o.o.

Prekogranična suradnja bi kroz ovaj Projekt smanjila negativne učinke granica kao administrativnih, pravnih i fizičkih zapreka, riješila zajedničke probleme i iskoristila neiskorištene potencijale. Dakle, jačanje turističke ponude kroz prekogranični pristup i omogućavanje boljeg upravljanja kulturnom i prirodnom baštinom i njihovog održivog korištenja.

Interreg IPA program prekogranične suradnje Hrvatska –Bosna i Hercegovina-Crna gora provodit će se u finacijskom razdoblju 2014 -2020 godine u okviru programa IPA II

Vrijednost projekta Veslački centri – zajednički zaveslaji jeste 2.026.038,00 €, od čega općinu Prozor – Rama kao vodećeg partnera zapada 1.005.491,50 €. Od europske komisije je predviđeno financiranje 85% od vrijednosti projekta, dok će 15% financirati partneri u projektu.

Na listi prihvatljivih projekata, od njih više od 100, ovaj projekt Vrlike i Prozora – Rama rangiran je na visokom 6. mjestu, te je vrlo izgledno da će on biti financiran kako je i traženo. Konačne odluke, usuglašavanje stavki Projekta i potpisivanje ugovora očekuje se krajem 2017. godine.

3. ZAKLJUČAK

Turizam postaje sve važnija grana gospodarstva, u mnogim zemljama najvažnija, te kao takva i kod nas zaslužuje svu pozornost.

Postojeći resursi, mogućnosti razvoja i poduzete aktivnosti potvrđuju da općina Prozor-Rama ima kvalitetne preduvjete za razvoj turizma.

Resursi su vidljivi u prirodnim ljepotama, kulturno - povijesnoj baštini i posebno u ljudima koji su spremni biti dobri domaćini turistima.

Mogućnosti razvoja ogledaju se u poboljšanoj promidžbi za postojeće turističke vrijednosti, poboljšanim znanjima domaćina i općenito o poboljšanoj svijesti za turističke mogućnosti, što može doprinijeti boljim efektima od turizma.

U stvarnosti se provode brojne aktivnosti koje poboljšavaju status općine Prozor – Rama na turističkom tržištu. Tu su najvidljiviji projekti opisani u ranijim poglavljima (Međunarodni projekti u okviru prekogranične suradnje, Projekt arheoloških iskapanja, Projekt Cycling through Rama, projekti izrade nekoliko profesionalnih video prezentacija turističkih vrijednosti Općine, projekt izrade kvalitetnog turističkog vodiča, projekti edukacija i slično). Također i infrastrukturni radovi koji se izvode širom općine Prozor – Rama doprinose boljoj iskoristivosti turističkih potencijala.

Ranije definirana potreba kreiranja lokalne turističke zajednice dobila je već određene obrise. U sklopu Agencije za lokalni razvoj posebnom se razvija oblast zadužena za turizam, što može vrlo brzo prerasti u turistički ured Općine. Sve je to rezultat nezadovoljstva lošim rezultatima rada i slabe suradnje sa Turističkom zajednicom HNŽ-a uz pomoć koje nisu postigli nikakvi rezultati u oblasti turizma. Usvajanjem novog Zakona o turizmu F BiH, koji je u formi nacrtu predviđena je mogućnost osnivanje turističkih organizacija na lokalnim razinama, što će dati veću mogućnost za razvoj i promociju turizma na području naše općine.

Potrebno je nastaviti sa tematskim radionicama sa ciljem jačanja znanja i vještina privatnog sektora u oblasti turizma, kako bi se pojačala privatna inicijativa.

Potrebno je nastaviti sa kvalitetnom promidžbom turističkih vrijednosti općine Prozor – Rama.

I dalje je potrebno planski podržavati programe i projekte koji su usmjereni ka razvoju turizma. Neophodno je nastaviti izgradnju infrastrukture i u urbanom ali i u ruralnom dijelu Općine, kako bi se turističkim radnicima pomoglo u njihovoj teškoj borbi za posjetitelje i potrošače.

Sve navedeno može dovesti do još većih turističkih iskoraka općine Prozor-Rama, te dovesti do boljih efekata turizma kao značajne gospodarske grane.

Rukovoditelj Službe
Josip Juričić, dipl. oec.